

PROČ VÁNOCE?

I. Proč lidé slaví vánoce?

„Proč vánoce?“ Naše názory na pravý smysl Vánoc se pochopitelně mohou lišit. Křesťanské vánoce se slaví už od roku 325 po Kr. Dlouhá staletí byly vánoce v Čechách a na Moravě svátkem Kristova narození. Pro většinu české populace jsou však dnes Vánoce nenáboženskými svátky míru, klidu a pokoje. A není divu. V posledních desetiletích minulého století udělali mocipáni, kteří naši společnost vedli všechno proto, aby Krista a jeho vliv z Vánoc vymazali. Příslušníci mé generace si možná ještě ze školy vzpomenou na koledy bez Ježíška typu: „*Chytil táta kapra, kapra v potoce, budeme mít hezké, bílé vánoce. Hej haj dudlidaj, bílé vánoce, hej haj dudlidaj, bílé vánoce.*“

II. Doklady Ježíšovy historicity

Tvrdili dokonce, že Ježíš Kristus vůbec neexistoval. Vzpomínám si, že nám kdysi dávno v hodině občanské nauky na gymnáziu Rudé armády v havířově soudruh ředitel, horlivý stoupenec komunistických ideálů, který v bojích o Duklu přišel o ruku, s významným pohledem upřeným směrem k mé maličkosti, tvrdil, že Ježíš je mýtickou postavou, kterou si středověcí kněží vymysleli proto, aby mohli jeho prostřednictvím vykořisťovat pracující lid. Až do konce 18. století nikomu nepřišlo na mysl, že by o Ježíšově historicitě měl pochybovat. Dnes však, zvláště tady u nás v Česku, řada lidí pochybuje. Mají za to, že Ježíš je pohádkovou příšerkou, která dětem o vánocích nosí dárky.

Ježíšova historicitu se dokazuje jen stěží. Pochopitelně, že o něm píší autoři novozákonních evangelií, ti však mohou být právem obviňováni z tendenčnosti. Zmínky o něm však lze najít i ve starých mimo křesťanských historických pramenech z Ježíšovy doby. Jsou to sice zmínky jen okrajové a příležitostné, ale o to věrohodnější. Jejich autoři totiž na obhajobě Ježíšovy historicity neměli sebemenší zájem - Josephus Flavius, Tacitus, Seutonius a další. Odvolává se na něj i starý židovský Talmud...

III. Datum Ježíšova narození

Ví někdo z vás, v kterém roce, kdy se vlastně Ježíš narodil? Lidé si často myslí, že se Ježíš narodil v roce nula, protože se přece od roku jeho narození počítá náš letopočet. Ale je to poněkud složitější.

1) Narodil se před Kristem

Před léty mne na titulní stráně časopisu 100+1 zahraničních zajímavostí zaujal palcový titulek s formulací „Kristus narozen před Kristem“. Jen několik slov pro vysvětlení: Křesťanský letopočet byl zaveden až roku 525 po Kristu. Stalo se tak na žádost papeže Jana I., který o sestavení letopočtu, zohledňujícího datum Ježíšova narození, požádal mnicha Dionýsia Exiga a ten se při sestavování křesťanského letopočtu spletl o cca 4 roky. To víte, nemohl si tenkrát ještě potřebné informace jen tak vygooglovat ☺...

2) Narodil se za vlády císaře Augusta (27 př. Kr – 14 po Kr.)

Přesné datum Ježíšova narození žel neznáme. Z evangelia Lukášova se dozvídáme jen to, že se narodil ve dnech, kdy císař Augustus spravoval Římskou říši a císař Augustus vládnul v letech 27 př. Kr. až 14 po Kr.

3) Narodil se v roce Herodovy smrti (roku 4 př. Kr)

Evangelista Matouš upřesňuje, že se Ježíš narodil v době, kdy v Jeruzalémě vládnul židovský král Herodes (Mt 2,1.2) Je historicky doložitelné, že v roce své smrti, tedy v roce 4 př. Kr., nechal král Herodes, kterého mudrci od východu informovali o tom, že se má v Betlémě

narodit nový král Izraele, vyvraždit všechna Betlémská nemluvňátka. Dá se tedy předpokládat, že se Ježíš narodil právě tohoto roku.

4) Nenarodil se 24. prosince

Den Ježíšova narození však rovněž neznáme. Víme však zcela určitě, že to nemohlo být 24. prosince, protože evangelista Lukáš píše o tom, že se narodil, když pastýři pásli svá stáda na pastvinách nad Betlémem (Lk 2,8-11) a 24. prosince se v tamějších poměrech nepase, protože je tam období dešťů.

III. Historické kořeny pohanských vánoc

Nabízí se tedy otázka: Proč tedy křesťané slaví Ježíšovy narozeniny zrovna 24. prosince?

+ Pro odpověď na tuto otázku se musíme vrátit až na počátek světových dějin k muži jménem Nimrod. Bible o něm v desáté kapitole knihy Genesis říká, že to byl pravnucek Noeho, který založil město Babylon. (Gn 10,8) Z bible se dozvídáme, že to byl první lovec. Stojí za zmínku, že se myslivcům u nás dodnes říká Nimrodi ☺.

Když Nimrod zemřel, budoucnost jeho manželky Semiramis se stala nejistou. Byla to však žena mazaná, proto oznámila svým poddaným, že Nimrod nezemřel, ale přestěhoval se na slunce, kde sídlí a odkud jako bůh sesílá lidem své požehnání v podobě tajuplné plodnosti. Sama sebe rovněž pasovala na bohyni. Prohlásila, že když zemře, přestěhuje se na měsíc. Tak podle staré legendy lidstvo začalo s uctíváním slunečního božstva.

Delší dobu po smrti Nimroda se Semiramis narodil syn Tammúz. Nešlo o pohrobka, proto bylo třeba poddaným vysvětlit, kde se najednou vzal ☺. Proto si Semiramis vymyslela, že jde o zázračného, božského syna, o jehož početí se postaral sám Nimrod, který sestoupil z nebe.

Mladý Tammúz se potatil ☺. Byl to zase lovec. A tak se stalo, že jej při lovu zabil veliký kanec. Aby posílila svojí moc, přišla Semiramis s myšlenkou, že její syn odešel za svým otcem na slunce. Jelikož byl Tammúz oblíbený a tak jej jeho poddaní oplakávali. Toho se opět chytla Semiramis. Přišla s myšlenkou, že se 25. prosince, tedy v den slunovratu, když světla začíná přibývat, Tammúz opakovaně zase znovu vrací, aby se svým lidem zase na chvíli pobyl. Vznikly tak vánoce.

Pohané na počest Tammúze začali péct koláče ve tvaru písmene T. V posvátných hájích jimi ozdobovali stromy a pod nimi hodováním a nevázaným sexem uctívali boha plodnosti Tammúze. Ke slavnosti slunovratu patřil rovněž obřad, během kterého na velkém dřevěném „T“ byly Tammúzovi přinášeny živé lidské oběti, mladé, neposkvrněné panny.

IV. Židé a svátky boha Tammúze

Kult boha Tammúze svým obsahem natolik lákavý, že přitahoval i Židy. Prorok Ezechiél se o tom zmiňuje ve své knize: *Panovník Hospodin mi řekl: „Viděl jsi, lidský synu, co páchají starší Izraelského domu potmě, každý v pokojíku s obrazy svých model? Říkají, Hospodin nás nevidí, Hospodin zemi opustil.“ Řekl mi: „A uvidíš ještě větší ohavnosti. A přivedl mne do brány Hospodinova domu, která vede k severu, a hle, sedí tam ženy a oplakávají Tammúza. Řekl mi: „Viděl jsi, lidský synu? A uvidíš ještě větší ohavnosti než tyto.“ Uvedl mně do vnitřního nádvoří Hospodinova domu, a hle, při vchodu do Hospodinova chrámu, mezi předsíní a oltářem, bylo asi dvacet mužů, zády ke chrámu Hospodinovu a tváří k východu; klaněli se východním směrem slunci.“*

Podobných zmínek je ve SZ více. Např. prorok Jeremiáš hovoří o tom, že k němu promluvil Bůh takto: „Nemodli se za tento lid...“ (Jer 7,17.18)

V. Historické kořeny křesťanských vánoč

Pohanské vánoce, coby svátek slunovratu pochopitelně neměly s Ježíšem nic společného. Ptáte se, jak se to stalo, že byl slunovrat ztotožněn se dnem Ježíšova narození?

1) Římský císař Konstantin se stal křesťanem

24. prosinec začali křesťané slavit jako den Kristova narození teprve v době římského císaře Konstantina Velikého (306 – 337) Tedy ve třetím století po Kristu. Jan Zlatoústý se kratičce zmiňuje o tom, že se křesťanské Vánoce začaly slavit 20. prosince r. 325 př. Kr.

V prvních staletích našeho letopočtu se myšlenka křesťanství v římském impériu příliš nedařilo. Změna nastala teprve tenkrát, když se vlády ujal Konstantin. Vychovávali jej totiž křesťanští pedagogové, protože otec s křesťanstvím sympatizoval a matka se křesťankou dokonce sama stala.

Traduje se, že Konstantin prožil své obrácení v předvečer poslední bitvy se svým konkurentem Maxentiem, když se mu a celému jeho vojsku na obloze zjevil kříž s řeckým nápisem „En toúto nika“ - v tomto /znamení/ zvítězíš.

Konstantin uvěřil, nechal se zasvětit do tajů křesťanského učení a se zájmem četl bibli. Pokřtít se sice údajně nechal až na smrtelné posteli, ale taková byla tehdejší křesťanská praxe. Křest totiž pojímali magicky a ze světa chtěli odcházet očištěni.

2) Konstantin podporoval rozvoj křesťanství

Pro rozvoj křesťanství uskutečnil řadu důležitých kroků. Podporoval stavby křesťanských chrámů, financoval a organizoval opisování biblických rukopisů, křesťanské duchovní osvobodil od daní, práva žen chránil zavedením manželského práva, postihoval odkládání nechtěných novorozenců, zmínil životní podmínky otroků a do Nikaje svolal církevní koncil, na kterém bylo jasně formulováno křesťanské vyznání víry.

3) Pohanské tradice interpretoval křesťansky

Původně Konstantinovi šlo o to, aby pohany smířil křesťany. Později však začal usilovat o jejich pokřesťanstění. Věděl, že nejtěžší bude lidem vzít jejich původní pohanské svátky. Bylo mu jasné, že nebude snadné pohanům vysvětlit, aby spolu s křesťany v souladu s Desaterem začali světit šabat, jako den odpočinku. Proto využil toho, že se křesťané už dlouhá léta v neděli po ránu scházeli za účelem připomínky Ježíšova vzkříšení a v roce 321 šabat nahradil dnem boha slunce, nedělí. Proto také dodnes v katolickém katechismu čteme: „Shromažd'ujeme se v den slunce, protože je to první den, v němž Bůh vyvedl z temnot hmotu a stvořil svět; tohoto dne také Ježíš Kristus vstal z mrtvých.

Podobným způsobem vznikly i křesťanské vánoce. Také pro svátek slunovratu, tedy každoročně se opakujícího zrození boha slunce Tammúze, vymyslel křesťanskou interpretaci. Den slunovratu se stal dnem zrození Boha Ježíše Krista, kterého prorok Malachiáš nazývá sluncem spravedlnosti. (Mal 4,3)

VI. Slavit, či neslavit vánoce?

1) Pohanský původ není překážkou

Pohanský původ vánočních svátků vyvolává v některých křesťanech otazníky nad tím, zda je vůbec slavit. Za úvahu však stojí, že některé ze slavných židovských svátků ustanovených samotným Bohem, byly rovněž původu pohanského. Šlo o svátky pohanské, při kterých zemědělci a nomádi svým Bohům vyjadřovali vděčnost za úrodu a prosperitu stád, nebo o ní naopak prosili.

Jarní hod Beránka Bůh theologizoval tím, že v době, kdy židovští pastevcí spolu s těmi pohanskými vyjadřovali svou vděčnost za příchod jara obětováním Beránka, vyvedl Izrael z Egypta a beránek se stal symbolem vysvobození.

Svátek letnic, původně pohanskou slavnost žně, neboli dožínky, Bůh zase teologizoval tím, že ve stejném čase daroval Mojžíšovi Desatero. Od té doby židé děkují Bohu za úrodu a zároveň si připomínají závaznost Božích zákonů.

Myslím si tedy, že na rozdíl od změny šabatu na neděli, kterou si císař Konstantin dovolil změnit vůli samotného Boha, není nic proti ničemu, když si křesťané jednou za rok připomenou, že se neznámo kdy, ale přece světu narodil Spasitel.

2) Nostalgie vánoc je příležitostí k rozjímání

Nostalgie posledních dnů v roce a dlouhé zimní večery jsou jako stvořené k rozjímání - nad sebou samým, nad našimi bližními, nad celou naší společností. Doba adventní je v křesťanském prostředí už celá léta pojímána jako příležitost k pokání. Myslím, že by stálo za tenhle nemoderní pojem zase letos oprášit. Soustředíme se často na úklid našich bytů a domů. Pojďme to letos zkusit s úklidem našeho nitra.

3) Vánoce jsou příležitostí ke zvěstování

Lidé si už dlouhá staletí o vánocích připomínají, že se světu před dvěma tisíci léty narodil Spasitel. Ani komunistům se Ježíše z vánoc vytěsnit nepodařilo. Pojďme my křesťané o vánocích sobě i lidem kolem sebe připomenout, že malý Ježíšek vyrostl, žil smysluplným životem, zemřel, byl vzkříšen, vládne celému universu a brzy se vrátí, aby na této zemi nastolil království míru klidu a pokoje.

+ **Před mnoha léty, když byla naše dcera ještě malá** (ona je tedy malá dodnes ☺, ale tenkrát byla úplně malilinkatá, tuším, bylo jí 2,5 roku), jsme se těsně před vánocemi vypravili na nákup do obchodního domu v Praze na Proseku. Verča se s rukama za zády procházela mezi regály a oduševněle si prohlížela nabízené zboží. Evidentně zaujala pozornost starého pána, který si s ní chtěl zašpásovat. Přistoupil k ní a s úsměvem pravil: „Tak co holčičko, copak ti přinese Ježíšek? Verča se chvíli zamyslela a pak coby vzorná dcera svého farářského otce odpověděla: „My mu žíkáme Pán Ježíš!“ Starý pán pohotově změnil ideologii a znovu se zeptal: „No tak co ti přinese děda Mráz. Chudák netušil, že se moje žena, tedy maminka Veroniky za svobodna jmenovala Mrázová. Verča se opět hluboce zamyslela a pronesla: „My mu žíkáme děda Jenda.“ Pán se už raději na nic neptal a rychle zmizel mezi regály. Určitě mu přitom vrtala hlavou nevyšlovená otázka po tom, který že demagog to dítě vlastně vychovává.

4) Vánoce jsou příležitostí k lásce

Vánoce jsou příležitostí k tomu, vyjádřit svým bližním lásku. Bůh miloval svět, proto na něj v osobě Ježíše Krista sestoupil a stal se člověkem, aby ho zachránil, aby mu ukázal jak žít, aby ten život za něco stál. Proto za něj zemřel na kříži, aby na sebe vzal jeho hříchy a daroval mu odpuštění a věčnost.

Bůh miloval svět, proto byl ochoten stát se člověkem, sloužit a obětovat sám sebe. Člověk podléhá egocentrismu, proto se chce stát bohem, ovládat a manipulovat druhými a nechat si sloužit.

Na památku Ježíšovy ochoty darovat sebe druhým si o vánocích dáváme dary. Zkusme přitom myslet na to, že tím největším darem pro naše bližní je náš vztah lásky projevený našim zájmem, službou, obětí, trpělivostí, odpuštěním a porozuměním. Bez lásky by náš život byl jen živořením. A že ji někdy nejsme schopni? Postůjme o vánocích v tichém zamyšlení u jesliček. Třeba se pak něco změní.

5) Vánoce jsou příležitostí k budování rodiny

Vyrůstal jsem v křesťanské tradici, která vánoce odmítala. Kupodivu jsem tím jako dítě neutrpěl žádnou ujmu. Atmosféru štědrého večera jsem totiž prožíval každý týden v pátek

večer. Pro mé rodiče, kteří coby adventisté světili sobotu, jako den odpočinku, v pátek večer začínal šabat. Táta měl smysl pro fantazii a tak každý pátek doslova hýřil nápady. Přijel vždy dříve z práce a vařil, pekl, vyráběl čokoládu... Večer pak s námi zasedl ke společnému stolu. Jedli jsme, zpívali a naslouchali jeho poutavému vyprávění. I na dárky došlo. Když jsme s bráchou měli celý týden jedničky, dostali jsme angličáka. Páni pamětníci si možná ještě vzpomenou na mini modely aut série Matchbox, které se k nám přivážely z Anglie a za 1,5 bonů byly k sehnání v prodejně zvané Tuzex. Mám jich doma celkem čtyřicet a jsou to pro nedotknutelné relikvie. Jako otci mi vždy připomínaly důležitost toho, aby vánoce nebyly jen jednou v roce, a věřím, že při pohledu na ně na to nezapomenu ani jako novopečený dědeček.

+ Písničkář Jan Nedvěd v písni zvané „Jidáš“ před léty napsal:

„Tak jakoby láska měla už svůj vymezený čas, až vánoce přejdou, sebeláska zvítězí zas v nás. Jidáš přijde první, aby nový život uvítal.

A své zamyšlení zakončil povzdechem: *„Proč za rok jenom jeden krát?“*

Ježíš se nám, nám, narodil proto, aby v nás žil. Nejen o vánocích, ale každý týden, ideálně každý den. Nechceme mu to umožnit? Stojí u dveří našeho srdce a klepe.

Radomír Jonczy